

Horváth István Károly

(1931–1966)

Érzékeny veszteség érte a magyar irodalomtudományt *Horváth István Károly* tragikus halálával. A fiatal tudós elsősorban klasszika-filológus volt, de mint irodalomtörténész, ókori és későlatin kutatásai közben utat talált a magyar irodalomhoz is.

Kiváló adottságai folytán már pesti egyetemista éveit tudóssá érett, 1958-ban megszerezte a kandidátusi fokozatot, majd a szegedi tudománytemre kapott kinevezést. Itt fejtette ki eredményes tanári és termékeny tudományos munkásságát haláláig. Filológusnak, esszéírónak, fordítónak, műfordítónak és előadónak egyaránt kitért. Rendelkezett a stílus gravitásával és elokvenciájával, akár latinul, akár modern idegen nyelveken, akár magyarul írt vagy beszélt.

A magyar irodalomból legszívesebben a reneszánsz XVI. századi időszakával foglalkozott. Már egyetemi hallgató korában tanulmányozni kezdte Macedóniai László kevésbé ismert közéleti és irodalmi tevékenységét és e téma végigkísérte őt rövid egy évtizedes tudóspályáján. Előbb életrajzát írta meg példás alaposággal, latinul („De vita operibusque Ladislai de Macedonia.” Szeged 1958.), azután magyarul („Macedóniai László. Egy humanista élete és működése a Mohács körüli évtizedekben.” Száz 1959.), később pedig műveit bocsátotta közre („Orationes Ladislai de Macedonia.” Szeged 1964.). Ezenkívül társszerkesztője volt a jubileumi Tinódi-émlékkönyvnek (Sárvár, 1956.) is, amelynek egyik tanulmánya („Sárvár szerepe a XVI. század magyar kultúrájában”) és a kötet sikeres Tinódi-válogatása a korszak és a költő jó ismerőjének mutatta őt. A klasszika-filológus és a műfordító illetékessége jogán hozzászólt modern irodalmi kérdésekhez is („József Attila és a klasszikus metrum.” ItK 1955.).

*Horváth István Károly*ban a magyarországi latin irodalom hivatott kutatóját vesztette el a magyar irodalomtörténetírás, még mielőtt sorra beválthatta volna ez irányú tudományos terveit. Korán lezárult életműve így sem maradt torzóban, pedig egész sor probléma megoldását várhattuk volna még tőle. Sic volvere Parcas.

V. Kovács Sándor

A magyar filológia csehszlovák bizottságának alakuló ülése

A Szlovák Tudományos Akadémia Világirodalmi és Idegen Nyelvi Intézete mellett 1966. március 14-én Bizottság alakult, amelynek célja: a Csehszlovák Szocialista Köztársaság területén működő magyar szakos filológusok (irodalomtörténészek és nyelvészek) összefogása, köztük az együttműködés megteremtése és témáik egybehangolása.

Az Intézet igazgatója, *Mikuláš Bakoš* egyetemi tanár a sorra kerülő irodalomtörténeti kutatásokat a következőképpen rangsorolta: 1. a magyar irodalom problémái általában, 2. a csehszlovákiai magyar irodalom és 3. a csehszlovák–magyar irodalmi kapcsolatok kérdései. Hangsúlyozta a magyar nyelvészeti kutatások fontosságát is. A Bizottság célja és feladata, hogy nyilvántartsa és szervezettebb munkára serkentse azokat, akik Csehszlovákia területén az említett munkaterületek szakemberei. Ki kell alakítani azokat az elveket és módszereket, amelyek a felmerülő problémák megoldását elősegítik. A Bizottság számít a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézetének segítségére is, amelynek nevében az ülésen e sorok írója – mint meghívott vendég – vett részt.

A jelenleg tizenhárom tagból álló Bizottság elnökévé *Rákos Pétert*, a prágai Károly Egyetem magyar nyelvi és irodalmi tanszékének vezetőjét, alelnökévé *Turczel Lajost*, a pozsonyi Komenský Egyetem magyar nyelvi és irodalmi tanszékének vezetőjét, titkárává pedig *Anton Popovičot*, a SZTA Világirodalmi és Idegen Nyelvi Intézete osztályvezetőjét választotta meg. *Anton Popovič* titkár mindenekelőtt azt javasolta, hogy a csehszlovákiai modern filológia más

ágaihoz hasonlóan a Bizottság — témákkal együtt — vegye nyilvántartásba mindazokat, akik a magyar irodalom vagy nyelvészet bármelyik ágával foglalkoznak. A témák megállapítása, illetőleg koordinálása céljából Popovič szerint a magyar irodalomtörténészekkel való állandó együttműködésre van szükség.

Az előkészítő, illetőleg szervező munka elvégzése után fog sor kerülni arra a konferenciára, amelyet 1968 májusában Nyitrán fognak rendezni, s amelyen a szlovák — magyar irodalmi kapcsolatok kérdései kerülnek majd napirendre. A konferenciát a SZTA Világirodalmi és Idegen Nyelvi Intézete a nyitrai Pedagógiai Fakultással karöltve fogja rendezni, különös tekintettel arra, hogy ez utóbbin egy nagy létszámú magyar nyelvi és irodalmi tanszék működik. Ezért a konferenciát előkészítő bizottságba a már említett Turczel Lajoson és Anton Popovičon kívül a Szlovák Irodalomtudományi Társaság nyitrai szervezetének képviselőjét, Ján Kopált, valamint az ottani magyar tanszék vezetőjét, Csanda Sándort is beválasztotta. A konferencián a szlovák — magyar irodalmi kapcsolatok problémáiról elsősorban csehszlovákiai kutatók fognak előadást tartani, de a Bizottság számít arra, hogy a vitában korreferátumokkal magyarországi szakemberek is részt fognak venni. Az 1968-ban sorra kerülő találkozó a magyar — szlovák komparatiztika nagyjelentőségű seregszemléjének ígérkezik.

A Bizottság megalakulása után került sor a SZTA Világirodalmi és Idegen Nyelvi Intézete magyar szakos aspiránsának, Rudolf Chmelnek a szakmai vizsgájára. Chmel erre az alkalomra két ives tanulmányt állított össze, amelyben a magyar irodalom szlovák kutatásának múltját elemzi. Fejtegetéseiben mind a történeti, mind pedig a sajátos irodalmi fejlődésnek a szempontjait is szem előtt tartja; bőséges filológiai apparátusra támaszkodva mutat rá, hogy a tudománytörténeti kutatások következő szakaszában a nemzetiségpolitikai kérdések egyoldalú hangsúlyozása helyett az eddigieknél sokkal nagyobb mértékben kell szem előtt tartani az irodalom immanens fejlődésének kérdéseit. Rudolf Chmel szóbeli vizsgáján (Milan Píšut egyetemi tanár, Turczel Lajos tanszékvezető és e sorok írója kérdéseire) a magyar szépróza kezdetei, a mai magyar irodalomtudomány és a komparatiztika problémái területén alapos tájékozottságról tett tanúságot. Kandidátusi disszertációja témájaként a szlovák — magyar irodalmi kapcsolatok kutatásának történetét választotta; elkészítendő művére nagy várakozással tekintünk.

Sziklay László

Intézeti hírek

(1966. augusztus 1 — október 31.)

Martinkó András, Intézetünk munkatársa „Nyelvi változás — stílusváltozás” címmel előadást tartott az 1966. augusztus 24-től 29-ig, „A magyar nyelv rendszere” témamegjelöléssel rendezett debreceni nemzetközi nyelvészkongresszuson.

*

Az 1966. augusztus 26-tól szeptember 1-ig tartott szófiai balkanisztikai kongresszuson Intézetünket Bojtár Endre, Hopp Lajos, Ludmilla Sargina és Varjas Béla munkatársak képviselték. Varjas Béla „Délszláv motívumok a magyar reneszánsz epikában”, Bojtár Endre „A kelet-európai expresszionizmus a bolgár lírában” címmel az irodalmi szekcióban Hopp, Lajos, „XVIII. századi magyar írók a balkáni országok népi és történelmi hagyományairól” címmel a néprajzi szekcióban tartott előadást. A kongresszus ideje alatt munkatársaink neves Kelet-Európa-kutatókkal tárgyaltak az együttműködés lehetőségeiről.

*

Nyirő Lajos, Szabolcsi Miklós és Vajda György Mihály intézeti osztályvezetők, valamint Köpeczi Béla, az MSZMP Kulturális Osztályának vezetője, a Helikon felelős szer-

kesztője, 1966. augusztus 29-től szeptember 3-ig részt vettek a Federation Internationale des Langues et Littératures Modernes X., strassbourgi kongresszusán. Nyirő Lajos „Az aktualitás tükröződése az irodalomban és az esztétikai érték”, Vajda György Mihály „A valóság és a modern dráma”, Szabolcsi Miklós „A genetikus és strukturalista módszerek egységének lehetősége a szövegek interpretációjában”, Köpeczi Béla „Az aktualitás és a szocialista realizmus: a szocialista forradalom korunk prózájában” címmel tartott előadást. Megbeszéléseket folytattak az AILC különbizottságával az 1967. évi belgrádi összehasonlító irodalomtörténeti kongresszus előkészületeiről.

*

Az Intézet vezetősége 1966. szeptember 9-én plenáris értekezletet tartott. Klaniczay Tibor igazgatóhelyettes az Intézet 1966/I. félévi munkájáról, Sötér István igazgató a következő tervidőszak feladatairól tartott referátumot. A referátumokat vita követte.

*

1966. szeptember 27-én látogatást tett Intézetünkben H. Kähler és G. Kaderschajka,

az Einheit, a Német Szocialista Egységpárt ideológiai folyóiratának két munkatársa. Az Elméleti Osztály munkatársaival folytattak eszmecsereket a magyarországi esztétikai és irodalomelméleti polémiákról.

*

Bernard Bergonzi kritikus, egyetemi docens (University of Warwick) 1966. szeptember 30-án látogatást tett Intézetünkben, ahol megismerkedett az Intézet munkájával és eszmecsereket folytatott a modern prózairodalom egyes irányzatairól.

*

Martinkó András, Intézetünk munkatársa 1966. szeptember 5-től október 3-ig tanulmányutat tett Lengyelországban, az ott folyó stilisztikai, poétikai és irodalomelméleti munkálatok tanulmányozása céljából. Warsóban és Krakkóban megbeszéléseket folytatott e diszciplínák vezető tudósaival, többek között Zólkiewski és Markiewicz akadémikusokkal. Részt vett a Kazimierzben szeptember 12-től 19-ig tartó szemasiológiai kongresszuson.

*

Az MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztálya Színháztudományi Munkabizottsága és a Színháztudományi Intézet 1966. október 12-én „Új színház – korszerű művészet (A művészetek egysége a színházban)” címmel konferenciát rendezett, melyen az egyik felkért hozzászóló Vajda György Mihály, Intézetünk osztályvezetője volt.

*

Varjas Béla, Intézetünk munkatársa – a Collegium Hungaricum ösztöndíjasaként – 1966. július 15-től október 15-ig bécsi tanulmányúton vett részt. Főként a XVI. századi humanisták (Brodarics, Oláh Miklós, Zsámboki János, Kovacsóczy Farkas, Balassi Bálint stb.) levelezését s a rájuk vonatkozó kéziratok forrásműveket gyűjtötte és tanulmányozta az Österreichische Nationalbibliothek kéziratárájában, a Haus- Hof- und Staatsarchivban és a Kriegsarchivban.

*

1966. október 10-től 17-ig hazánkban tartózkodott Emil Pražák a CsTA Cseh Irodalom-

történeti Intézetének munkatársa. Cseh és latin nyelvű bohémica-források után kutatott az Országos Levéltárban és az egri érseki levéltárban. Intézetünkben Klaniczay Tiborral és V. Kovács Sándorral konzultált.

*

1966. szeptember 23-től október 23-ig Intézetünk vendége volt Kaarina Sala, a Finn Irodalmi Társaság Könyvtárának tudományos munkatársa. A magyar és finn balladaköltészet rokonvonásairól, esetleges kölcsönhatásáról folytatott kutatásokat.

*

Rigó László, Intézetünk munkatársa 1966. október 4-től október 24-ig Csehszlovákiában tett tanulmányutat. Pozsony, Brno, Kassa és Eperjes könyv- és levéltáraiban folytatott kutatásokat a XIX. század második felének irodalomtörténetére vonatkozólag.

*

1966. október 27-én meglátogatta Intézetünket Joachim Müller, a jéni egyetem germanisztika-professzora.

*

József Farkas, Intézetünk munkatársa 1966. október 4-től 31-ig Csehszlovákiában volt tanulmányúton. Pozsony, Brno, Kassa és Prága könyv- és levéltáraiban az 1919 utáni magyar emigráció csehszlovákiai működésére vonatkozó kutatásokat végzett.

*

Az „Il Contemporaneo” c. olasz folyóirat 1965/12., decemberi számában ismertetést közölt a Helikon 1965/2., a szocialista realizmus problémájával foglalkozó füzetéről.

*

Intézeti kiadványaink közül megjelent: Kántor Lajos: „Száz éves harc »Az ember tragédiájá«-ért.” Bp. 1966. Akadémiai Kiadó 143 l. (Irodalomtörténeti Füzetek. 53.); „Hoffgreff-énekeskönyv”. A faksimile szövegét gondozta Varjas Béla, a kísérő tanulmányt írta Tarnóc Márton. Bp. 1966. Akadémiai Kiadó (Bibliotheca Hungarica Antiqua. VII.)

Helyreigazítás

A 3–4. szám 402–403. oldalán közölt Csokonai-vers (Uj Eszendei Gondolat) hibás strófarenddel jelent meg, így: a 402. l. balhasábján álló 1–3 után nem a 4–5 következik a jobbhasábon, hanem a 6–8; a 403. balhasábján pedig a 4–5 után a 11–17 és a 18. első fele; a jobbhasábra kerül aztán a 9–10, utána a 18. második felétől végig. Így számozandók meg a versszakok, hogy az összefüggés világos legyen.

Juhász Géza